

## DVADESETPET GODINA EKOLOŠKE ISTINE

Petar Paunović<sup>1</sup>, Jovica Sokolović<sup>2\*</sup>

<sup>1</sup>Rajačka škola zdravlja, Vuka Karadzica 49, 19314 Rajac, Negotin, Srbija

<sup>2</sup> Univerzitet u Beogradu, Tehnički fakultet u Boru, V.J. 12, 19210 Bor, Srbija

\*jsokolovic@tfbor.bg.ac.rs

### Izvod

*Povodom 5. juna, Svetskog dana zaštite životne sredine, 1993. godine organizovan je u Zaječaru prvi ekološki simpozijum „Naša ekološka istina“. Osnovni cilj ovog skupa je zamišljen kao mogućnost da se u uslovima ratne i društvene krize, nemaštine i oskudice svake vrste, započnu aktivnosti i razgovori o ekologiji i ekološkim problemima. Ubrzo posle uspostavljanja, «Naša ekološka istina» polako preobražavala u ekološki pokret Timočke Krajine. Postala je ozbiljan pokretač ekoloških aktivnosti na političkom, naučnom, stručnom i društvenom planu.*

*U poslednje dve i po decenije, „Ekološka istina“ se razvijala i prolazila kroz određene etape svog razvoja: od nacionalnog skupa do međunarodne konferencije. Ona ima svoju misiju, koju ispunjava svake godine. Njena snaga se ogleda u tome da je uspešno nastavila da živi i da se svake godine održava u XXI veku. Jedan od osnovnih zadataka autora ovog predavanja je analiza postignutih rezultata u periodu od 1993. do 2017. godine.*

**Ključne reči:** svetski dan zaštite životne sredine, konferencija, ekologija, dvadesetpet godina.

### UVOD

Pripremajući se za ovaj rad autori su razmišljali da li je dvadeset pet godina neprekidnog trajanja «Ekološke istine» dovoljno dug period da bi bacili pogled unazad i ustavili koji je koristi bilo od jednog ovakovog načnog skupa međunarodne reputacije, dokle se stiglo u razvoju ekološke ideje i kojim putem treba ići dalje. I, da li je nešto tako uopšte potrebno uraditi danas, kada «Ekološka istina» nastavlja svoj put dalje, kao i do sada?

Prvi put je jedan takav pogled unazad učinjen nakon deset takvih takvih skupova [1]. Bilo se dosta toga nagomilalo što je trebalo štošta urediti: u vezi definicije ekologije i usaglašavanja ekoloških pojmoveva, stručno-metodološkog i suštinskog pristupa ekologiji kao nauči i mogućnosti njenog korišenja u svakodnevici.

Ekologija je mlada nauka, sa zanimljivom istorijom. Termin «ekologija» prvi je upotrebio Ernst Hekel, sledbenik velikog Darvina, definišući je odnosima prema okolini u koje je ubrojio, u najširu smislu reči i sve egzistencijalne odnose živih bića i okoline [2]. Šta je to nego život, odnosno, ekologija je nauka o životu, koja pruža naučne osnove za zaštitu prirode.

Koristi se i termin humana ekologija, najčešće kada se radi o ekološkim analizama i aktivnostima koje idu na ruku vodećim političkim elitama i savremenim ekonomijama i njihovim institucijama, radi održanja proizvodnje koja šteti okolini i kada se želi da održi, po okolinu štetan poredak - homo tehnicus. [3].

Definiciju ekologije i funkcionsanja ekosistema nalazimo i u «Okviru života» [4] našeg naučnika Siniše Stankovića, rođenog Zaječara.

## ŠTA JE SVE PRETHODILO EKOLOŠKOJ ISTINI?

### Higijena - medicinska ekologija

Šezdesetih godina prošlog veka, u vreme kada razvoj industrijalizacije uzima mah, trebalo je u okviru programa «obnove i razvoja socijalizma» u Jugoslaviji, na području Timočke Krajine izgraditi fabrike, obnoviti rudnike, izgraditi električne centrale, železnicu i puteve; obnoviti privredu u celini, i pojačati proizvodnju posebno u Boru i Majdanpeku. Ovde ćemo ubrojiti i uticaje na prirodu i život i zdravlje stanovništva koji su nastali izgradnjom HE «Đerdap I», gde su intervencije na Dunavu i priobalju bile takve da su bitno uticale na biljni i životinjski svet i stanovništvo na našoj i rumunskoj strani. Tada se krojila ekološka sudbina ovog područja.

U to vreme, formira se Higijenski zavod u Zaječaru koji ima ingerencije da prati uticaj okoline na zdravlje ljudi, u prvo vreme, u industrijskim pogonima, a kasnije i šire, kontroliše uticaj vazduha, buke, osvetljenja i temperature u fabričkim pogonima na zdravlje radnika, a kasnije i kvalitet otrovnih gasova i otpadnih voda iz industrijskih postrojenja i drugih štetnih uticaja na okolinu. Lekari dobijaju specijaliziranje higijene, medicinske nauke sa atributima medicinske ekologije. Zavod se oprema, zapošljava tehnologe, hemičare i toksikologe i daje prve rezultate o stanju životne okoline na području Timočke Krajine.

### Borski rudnik – najveći zagađivač životne sredine u Jugoslaviji

Rezultati laboratorijskih istraživanja kvaliteta vazduha, vodotoka, zemljišta jasno pokazuju da su sedamdesetih godina Bor i njegova okolina bili najzagađeniji i najdevastiraniji prostor u Jugoslaviji. Timok je postao kolektor industrijskih voda borskog rudnika u kome je prestao da postoji svaki oblik života. Treba reći da je Timok istovremeno bio kolektor i otpadnih voda iz industrije i gradova Knjaževca, Zaječara i Boljevca. Prilikom prolećnih poplava Timok je nanosio otrovni pirit i iz godine u godinu trajno uništavao plodno zemljište u priobalju od uliva u Vražogrnačke reke do njegovog ušća u Dunava. Seljaci iz Brusnika, Braćevca, Tamniča, Rajca, Rogljeva i Kovilova ostali su bez više hiljada hektara plodnog zemljišta. Štete su pretrpeli i seljaci iz bugarskih sela niže od Bregova.

Kada je reč o Borskem rudniku, u svim izveštajima i analizama, koje su uvek imale značaj političke poruke, bile su uvek samo hvale. Nigde štetnih uticaja po oklinu niti predlog mera da se zaustavi dalje degradiranje prirode i saniraju posledice. Slična je situacija bila u Majdanpeku. Zemlji su bili potrebni bakar i zlato. Političke i privredne elite u Jugoslaviji su bile zadovoljne.

### Ekološki incidenti, bune i mitinzi

Napretkom industrije i rudarstva na području Timočke krajine nisu bili zadovoljni seljaci, koji su jednim delom bili i rudari u obližnjim rudnicima i fabrikama u gradovima u blizini.

Posle I svetskog rata razvoj rudarstva na ovim prostorima prouzrokovao je i degradaciju zemljišta i veliko nezadovoljstvo stanovništva zbog takvog uništavanja prirode i plodnog zemljišta. O tome govore pobune seljaka u okolini Bora, ispod Rtnja i u okolini Vine. Tako je „Glasnik privredne komore Moravske banovine“ u broj 3, 1. januara 1939. godine objavio članak sledeće sadržine: „Rudnik uglja Rtanj pušta iz svoje perionice uglja crnu vodu u reku Mirovšticu, a ova dalje u Crnu reku. Od zagađene vode uginule su ribe i strada stoka, naročito leti i za vreme suše. Po ovom pitanju, naša komora zapretila je Ministarstvu šuma, rudniku i banskoj upravi tražeći da se zaštite interesi poljoprivrede ovog kraja [5]“.

Mnogo gora situacija je bila u okolini Bora i duž Borske reke a i u okolini drugih rudarskih i industrijskih postrojenja između dva rata. O pobuni seljaka iz okoline Bora u Letopisu Borske Parohije i crkve zapisano je 7. maja 1935. godine sledeće: „Tog dana seljaci iz Bora,

Slatine, Krivelja, Oštrelja, Brestovca, Bučja, Metovnica i Bele Reke, veštim koncentrisanjem i iznenadnim napadom obustavili su rad topionice bakra u borskom rudniku pošto su izudarali nekolicinu osoblja u topionici i zabranili rad. Na ovo su nagnati očajanjem zbog razornog dejstva otrovnog dima iz topionice na njihove useve, na zemlju i stoku. Od tog dana pa do 31. maja topionica nije dejstvovala pa je bilo milina gledati rastinje kako se razvija i polja koja se pokrivaju zelenilom. U odsustvu otrovnog dima iz topionice usevi seljaka stali su da napreduju pa se pojaviše i ptice kojih dotle nije bilo i svojim cvrkutanjem davahu život i radost prirodi. Ali 1. juna topionica je opet proradila i dim iz nje obilazeći sve počeo je da pokriva bledilom smrti drveće, travu, njive i polja, pa i ptice se pod njegovim dejstvom rasteraše. – Ah! Kad će jednom da nestane otrovno dejstvo ovog dima! Kad će da se ispunii opravdana želja seljaka da mu dim ne pustoši zemlju i stoku i zdravlje njegovo! [6]”.

Posle pucanja brane na jezeru u koje su sakupljane otpadne vode i pirit iz rudnika u Majdanpeku, poplavljeno je selo Debeli Lug i priobalje do ušća reke Pek u Dunav. Poplavljene su otrovnim otpadnim vodama i piritom stambene zgrade, staje i dvorišta u Debeldom Luhu, uništeno obradivo zemljišće i ugrožen živi svet u vodi Peka i Dunava.

Sredinom sedamdesetih godina XX veka, komunalna sredina Zaječara bila je opterećena industrijskim zagađenjem iz staklare, iz parnih lokomotiva na železničkoj stanici i individualnih ložišta. Javnost je naročito uznemiravalo zagađenje iz industrijskih postrojenja u staklari. Tih godina, započelo je i merenje aerozagađenja u komunalnoj sredini. Nakon tri godine merenja pokazalo se da je vazduh zagađen sadržajem isparenja iz staklare, pa je naloženo da se preduzmu mere da se zagađenje smanji. Bilo je predloga da se i železnička stanica iseli na drugu lokaciju i tako smanji zagađenje vazduha dimom iz parnih lokomotiva. Do toga nije došlo jer su one uskoro zamenjene motornim vozovima. U Boru je situacija bila još gora, jer je tamo intenzitet zagađenja u komunalnoj sredini industrijskim gasovima, bio svakog dana iznad maksimalno dozvoljene koncentracije.

Stanje se nije naročito popravilo, pa je nezadovljstvo stanovništva organizovalo ekološki miting u centru Zaječara početkom 90-ih godina prošlog veka, na kome je prisustvovalo oko 3000 ljudi. Nekoliko dana kasnije i u Boru je organizovan ekološki miting [7].



Slika 1 Ekološki mitinzi u Zaječaru i Boru

Ovakav postupak javnog mnjenja inspirisao je veće angažovanje stručnih institucija iz Zaječara i Bora, u rešavanju ekološke krize na području Timočke krajine i osnivanje ekološke tribine “Ekološka istina”.

### Konferencija u Stokholmu 1972. i njen odjek u Timočkoj Krajini

Prva konferencija Ujedinjenih nacija o životnoj sredini je održana 1972. godine u Stokholmu. Ova Konferencija je označila prekretnicu u odnosu čovečanstva prema životnoj sredini. Prvi dan održavanja Konferencije u Stokholmu, 5. juli, proglašen je Svetskim danom životne sredine (World Environment Day).

Sa ove Konferencije šire se zlokobna, apokaliptična poruka, da ako se sa zagađivanjem i uništavanjem prirode nastavi istim tempom, nestće života na zemlji u narednih 50 godina! Uključen je alarm upozorenja da se prirodni resursi ne mogu dalje eksplorisati nekontrolisano i prekomerno, bez posledica na sveukupno čovečanstvo. U žiži interesovanja našli su se «zagađivači», u celom slivu Timoka, i preko brda, u Majdanpeku, koje štiti politika. Ubrzano se izrađuju katastri zagađivača. Država se, u prvo vreme, zadovoljava da «zagađivači» plaćaju skupe ekološke takse, zbog štete koje nanose prirodi. Problemi su vrlo složeni za rešavanje i skupi za intervencije na zastarem tehnologijama i činjenja podnošljivijom njihova štetna delovanja na prirodu. Tome treba pridodati i probleme koji su nastali povećanjem svih gradova i urbanizacijom područja Timočke Krajine. Osetila se potreba da se problematika koja je nastala, intenzivnom industrijalizacijom Timočke krajine zauzda stvaranjem institucija i strategijama zasnovanih na nauci u domenu zaštite prirode od industrije i razuzdanih tehnologija.

### Eho ekološke konferencije u Riu 1992. godine – novi pristupi ekologiji

Konferencija u Rio de Žaneiru, dvadeset godina nakon konferencije u Stokholmu skrenula je pažnju na očuvanje prirodnih vrednosti, posebno na biodiverzitet. Dok se prva bavila pitanjima zaštite životne sredine, druga je imala za temu životnu sredinu i razvoj i poznata je još kao Svetski samit o planeti zemlji (World Earth Summit). Globalni koncept održivog razvoja je zvanično prihvaćen i usvojen na ovoj konferenciji [8].

Zavod za zdavstvenu zaštitu «Timok» u Zaječaru unosi novu filozofiju u ekologiji na području Timočke Krajine, koja se odražava i na sadržaje rada «Ekološke istine». U vreme kada se u Srbiji još to nije uzimalo u obzir, i kada mnogi nisu ni znali šta je biodiverzitet, Zavod je pokrenuo inicijativu i organizovao naučno-stručni skup «Naša ekološka istina, skrećući tako pažnju na nove pristupe ekologiji. Zauzet je stav da je bolje i celisdhodnije zaštiti prirodne vrednosti u biodiverzitet, negoli voditi rat sa «zagađivačima». Tako je i pitanje ekološkog vaspitanja došlo na dnevni red. Rezultati istraživanja su nedvosmisleno ukazivali na nisku ekološku svest kod stanovništva i nedovoljno razvijenu zdravstvenu kulturu. Zavod je prosveti ponudio Program ekološkog vaspitanja koji se počeo primenjivati u nekim srednjim školama u Boru i Zaječaru. Osnovna škola u Krivelju je više godina organizovala «Školu ekologije» u Gornjanu, gde su dolazili đaci osnovnih škola iz nekoliko gradova iz Srbije i Vojvodine. O odjeku konferenciju u Riju na našem području govore i referati o ekološkom vaspitanju na nizu naučno-stručnih skupova «Ekološke istine».



Slika 2 Učesnici «Škole ekologije» u Gornjanu

### Zajednica za nauku i «Ekološka istina»

Nikola Šainović je 1986. godine pokrenuo osnivanje Zajednice za nauku u Boru. Prvi naučni projekt zaštite čovekove okoline odnosio se na tzv. «plavno područje» nastalo posle izgradnje Hidroelektrane «Đerdap I». Bilo je njim okupljeno više institucija i istraživača, pod vođstvom Akademika Vojislava Petrovića, profesora biologije, rođenog Krajinca, nekadašnjeg profesora negotinske Gimnazije.

U velikom timu stručnih ljudi projekta, našlo se i nekoliko lekara sa područja Timočke krajine koji su želeli da osećete ukus večnog grala nauke. Iz Zavoda za zdravstvenu zaštitu «Timok» u Zaječaru bili su angažovani mikrobiolog, toksilog i lekar preventivne medicine. Zajedno sa Institutom za bakar u Boru i Tehničkim fakultetom u Boru i Zavod se počeo ozbiljno baviti ekologijom. Imali smo zakone, zajednicu za nauku, institucije, ali nedostajalo je još nešto: ekološki forum na kom bi se mogli iznositi rezultati istraživanja, ekološke ideje, istraživački pristup, voditi rasprave, planirati istraživanja i intervencije u oštećenoj prirodi. I što je najvažnije nuditi efikasna stručna rešenja fabrikama i državi i olakšati primenu ekoloških zakona.

Ono što je u početku bilo zanimljivo istraživači su počeli obraćati pažnju na rizike i štete po zdravlje koji su poticali iz industrije i tehnologija. I ne samo to, prisustvo i angažovanja Zavoda u Zaječaru doprinelo je da zaštita prirode dobija poseban vrednosni značaj: moralni, institucionalni i naučni.

Tokom učestvovanja u radu Zajednice za nauku, Rade Kojdić – Čiča, direktor Instituta za bakar, Dr Petar Paunović, direktor Zavoda za zaštitu zdravlja «Timok» iz Zaječara i Toplica Marjanović iz Bora, pokreću inicijativu da se svake godine održava naučno- stručni skup «Naša ekološka istina», kasnije «Ekološka istina», danas «Ekološka istina i istraživanje životne sredine».

Prva takav skup pod nazivom "Naša ekološka istina" je održan 5. juna 1993. godine u Zaječaru, na kome su uzeli učešće predstavnici Ministarstva zaštite životne sredine, lokalnih samouprava, privrede, nevladinih organizacija, sredstava informisanja i lekari medicinskih centara iz gradova na području Timočke krajine. Radovi sa ovog naučnog skupa objavljeni su u zaječarskom časopisu «Razvitak».



Slika 3 Časopis Razvitak iz 1993. godine

### **Naša ekološka istina i radioaktivni otpad iz Vinče**

Ubrzo posle uspostavljanja, «Naša ekološka istina» polako preobražavala u ekološki pokret Timočke Krajine. Postala je ozbiljan pokretač ekoloških aktivnosti na političkom, stručnom i društvenom planu. Tako je na jednom od naučno-stručnom skupu u Boru, sredinom 90-ih godina na Borskem jezeru, dr Jordan Aleksić, ministar ekologije i zaštite čovekove sredine Republike Srbije pokrenuo pitanje koje se odnosilo na radioaktivni otpad iz Vinče, za koga se sumnjalo da je deponovan u napuštenom rudniku urana u Kalni [9].

Opština Kladovo je pokrenula pitanje zagađenja Dunava radionukleidima iz otpadnih voda iz zemalja Evrope kroz koju velika reka prolazi. I tražila je rešenje za uništavanje povrtnjaka kiselim kišama koje su nastale zbog zagađenja vazduha industrijskim emisijama iz fabrika u Turnu Severinu, u susednoj Rumuniji. Tako se otvarao prostor za istraživače p teme koje su našle svoje mesto u programima naučno- stručnih skupova «Ekološka istina».

### **LEAP - Lokalni Ekološki Akcioni Plan**

Mnogobrojne i raznovrsne aktivnosti u domenu zaštite čovekove okoline, omogućile su da se na početku jednog novog vremena, 2000. godine, napravi LEAP – lokalni akcioni ekološki plan, kako bi se obezbedio kontinuitet zaštite čovekove okoline. Najveći broj opština na području Timočke Krajine, uradio je po direktivama države ekološke planove, ali oni nisu, zbog političke i ekonomске krize zaživeli. «Ekološka istina» je uprkos ratu i pomenutoj krizi nastavila da živi i dalje.

### **DVADESETPET GODINA EKOLOŠKE ISTINE**

"Ekološka istina" je tradicionalni naučno-stručni skup, danas konferencija, posvećena životnoj sredini, ekologiji, javnom zdravlju, održivom razvoju, a osnovni cilj je podizanje ekološke svesti. Održava se već 25 godina i što je najvažnije, ispunjava tu misiju.

Ekološka istina je počela davne 1993. godine kao nacionalni skup, kasnije nacionalni naučno-stručni skup sa međunarodnim učešćem, a danas međunarodna konferencija. U protekle dveipo decenije Ekološka istina se razvijala i prolazila je kroz određene etape svog razvoja. Međutim, prekretnicu u razvoju Ekološke istine predstavljaju sledeće godine: 1994, 1996, 1998, 1999, 2003 i 2010 godina.

U proleće 1994. godine Zavod je ponudio saradnju Društvu mladih istraživača i Rudarsko-topioničarskom basenu Bor da zajednički nastave sa organizacijom ovog skupa. To je bio jedan od prelomnih trenutaka kada su udareni temelji buduće organizacije i saradnje. Tom prilikom donete su neke strateške odluke:

1. "Naša ekološka istina" treba da preraste u multidisciplinarni naučno-stručni skup o prirodnim vrednostima i zaštiti životne sredine na kojem će se čuti najnovija naučna, teoretska, stručna saznanja i praktična iskustva stručnjaka različitih profila (inženjera, lekara, biologa, geografa, prostomih planera, ekonomista, pravnika, pedagoga).
2. Istovremeno sa "Ekološkom istinom" organizovati i "Dane preventivne medicine Timočke krajine" koji su do tada već imali petogodišnju tradiciju organizovanja.
3. U organizaciji skupa, pored Zavoda, uključiti i druge naučno - stručne, zdravstvene i privredne organizacije kao i nevladine organizacije iz Bora i Zaječara.
4. Skup treba da postane tradicionalan i da bude organizovan u svim gradovima Timočke krajine.

Po broju saopštenih radova, autora i koautora kao i učesnika, drugi skup "(Naša) ekološka istina" je bio najmasovniji skup do danas. Za skup je bio pripremljen Zbornik izvoda radova (do 2 strane po radu).

Svaki sledeći skup pokrenuo je neke nove dileme i tražio je odgovore na neka nova pitanja. Pripreme za treći skup otpočele su pitanjem: Da li ovakav skup treba organizovati svake godine? Da li imamo dovoljno znanja, spremnosti, organizacionih i finansijskih mogućnosti? Rešenje je pronađeno u uspostavljanju saradnje naučno-stručnih institucija, privrede, lokalne samouprave i nevladinog sektora, zahvaljujući kojoj je nastavljena uspešna organizacija.

Naredne, 1995. godine se u suorganizaciju skupa uključuje i jedina državna visokoškolska naučna ustanova na prostoru Timočke Krajine, Tehnički fakultet u Boru. Tehnički fakultet u Boru je aktivno učestvovao u suorganizaciji skupa do 2002. godine, a od 2003. godine pa sve do danas je glavni organizator "Ekološke istine". U ovom periodu Tehnički fakultet u Boru dao je veliki doprinos na realizaciji ideje započete 1993. godine.

1996. godine ovaj naučno-stručni skup je dobio ime "Ekološka istina" na predlog doc. dr Gorana Belojevića sa Instituta za higijenu Medicinskog fakulteta u Beogradu koji je bio jedan od njegovih redovnih učesnika.

1998. godina je donela neke novine, koje su obogatile sadržaj i program ovog skupa i približile ga široj zainteresovanoj javnosti. Jedan od osnovnih ciljeva skupa, od samog početka, bio je i afirmacija istraživačkog rada mladih. Na šestom skupu, 1998. godine, prvi put su imali priliku da svoje rade saopšte učenici i studenti u okviru posebne sekcije "Naučni podmladak", a ova ideja prihvaćena je i na nekim drugim naučnim skupovima u Srbiji.

"Ekološka istina" bila je jedini tradicionalni naučni skup koji je 1999. godine organizovan u ratnim uslovima. Održan je u Zaječaru poslednjeg dana NATO bombardovanja i prvog dana mira.



*Slika 4 Učesnici "Ecological Truth" u Zaječaru, 1999.*

Zbog velikog interesovanja mnogih stručnjaka iz zemlje i inostranstva, ovaj skup se razvijao i 2010 godine, na svoj 18. rođendan, po prvi put je održan kao međunarodni i po prvi put van Istočne Srbije, i to u Vojvodini, u Banji Junaković kod Apatina. Prihvaćeni radovi su

štampani na engleskom jeziku u Zbornicima radova. Skup dobija konačan naziv Međunarodna konferencija „Ekološka istina“, koji je do 2017. godine u službenoj upotrebi.

Pokojni Prof. dr Zoran S. Marković je tada izjavio: „*Ovo je jedan od multidisciplinarnih, međunarodnih skupa u Srbiji koji ima zvanično odobrenje Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja.*“

Te 2010. godine od ranijih saorganizatora ostaje samo Društvo mladih istraživača iz Bora uz prisustvo novih saorganizatora kao što su: Zapadno Bački Upravni Okrug Sombor, Zavod za javno zdravlje Sombor, "Vojvodina šume" gazdinstvo Sombor, Privredna komora Novi Sad, DP "Agroinstitut" Sombor, Opština Apatin i Grad Sombor.

Imajući u vidu da su u realizaciji i afirmaciji "Ekološke istine", od samog početka učestvovali različite vladine, naučne-stručne i brojne nevladine organizacije, potrebno je upoznati se sa prirodom i osnovnim karakteristikama "Ekološke istine".

#### **Osnovne karakteristike naučno-stručnog skupa "Ekološka istina" su:**

- **Naučnost i stručnost:** osnovni cilj je prezentacija naučnih i stручnih radova koje je pregledao naučni odbor. Svi radovi objavljivani su uvek u posebnim zbornicima što je afirmisalo učesnike i njihove ekološke delatnosti.
- **Multidisciplinarnost i interdisciplinarnost:** želja organizatora je bila da se na istom mestu okupe stručnjaci različitog profila i saopšte saznanja o životnoj sredini i zdravlju ljudi sa aspekata različitih nauka, kao i da o istoj temi ukažu na moguća rešenja.
- **Aktualnost i prilagodljivost potrebama vremena:** broj različitih tema i sekcija u kojima se radilo govorio o tome da se uvek tragalo za aktualnim streljenjima nauke i praktičnim potrebama društva. Neke sekcije su proširivale svoje delokrige rada i uvođene su nove sekcije sa savremenim sadržajima, npr. od 2001. godine imamo sesiju o Lokalnim ekološkim akcionim planovima (LEAP) koja je postala posebna tema u trenutku kada se o tim planovima počelo govoriti kod nas.
- **Afirmacija istraživačkog rada mladih:** od prvog naučno-skupa posebna pažnja posvećena je afirmaciji istraživačkog rada mladih.
- **Saradnja i jačanje kapaciteta lokalne zajednice:** organizacija jednog ovakvog događaja tražila je uspostavljanje saradnje celokupne zajednice. Jedan od ciljeva bio je ostvarivanje saradnje i jačanje kapaciteta svih sektora: vlasti (lokalna samoprava), biznis sektora, naučno-stručnih institucija i nevladinih organizacija.
- **Javnost:** skup je shvaćen kao prilika da se javnost informiše o novim naučnim saznanjima o životnoj sredini. Zato su, od samog početka, sve informacije bile dostupne medijima i korišćena je svaka prilika da se o tome govoriti i piše.

Analiza postignutih rezultata na naučno-stručnom skupu „Ekološka istina“ predstavlja jedan od osnovnih zadataka autora ovog predavanja.

U tabelama od 1 do 8, data je statistička obrada rezultata i događaja u periodu od 1993. do 2017. godine.

**Tabela 1 Broj objavljenih radova po skupovima i sekcijama sa naučno - stručnog skupa "Naša ekološka istina" (1993-2002)**

SEKCIIA	NAŠA EKOLOŠKA ISTINA										
	Redni broj skupa										
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	Σ
EI1. Plenarna predavanja	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10
EI2. Tehnologije i stanje životne sredine	-	61	55	45	44	26	5	20	22	20	298
EI3. Zaštita i očuvanje prirodnih vrednosti	-	33	18	12	20	18	13	21	18	13	165
EI4. Ekološko vaspitanje	-	11	11	8	21	6	11	20	10	13	111
EI5. Akumulacije voda - stanje, problemi i perspektive	-	5	7	-	-	-	-	-	-	-	12
EI6. Korišćenje i zaštita voda	-	-	-	-	-	9	8	8	11	12	48
EI7. Hrana i ishrana naroda	-	13	13	-	-	-	-	-	-	-	26
EI8. Ishrana i zdravlje									12	10	32
EI9. Poljoprivreda	-	-	-	-	-	-	10	10	10	8	38
EI10. Ekonomika i zaštita životne sredine, standardizacija homologizacija standarda	-		6	5	-	-	-	-	-	-	11
EI11. Ekološki menadžment	-	-	-	-	-	7	2	14	13		36
EI12. Urbana ekologija	-	-	-	-	-	-	5	11	9	20	45
EI13. Održivi turizam	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	5
<b>UKUPNO EI</b>	<b>10</b>	<b>123</b>	<b>110</b>	<b>70</b>	<b>85</b>	<b>66</b>	<b>54</b>	<b>116</b>	<b>103</b>	<b>101</b>	<b>838</b>
SEKCIIA	DANI PREVENTIVNE MEDICINE TIMOČKE KRAJINE										
	Redni broj skupa										
	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	Σ
PM1. Životna sredina i zdravlje	-	12	18	-	-	4	-	-	-	-	34
PM2. Energija i zdravlje	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	4
PM3. Migracija i zdravlje	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	3
PM4. Demografski procesi u SRJ	-	-	-	-	-	4	1	6	9	18	38
PM5. Preventivna medicina	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	8
PM6. Preventivna medicina u zdravstvenoj zaštiti danas	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	6
PM7. Zdravlje naroda u poslednjoj dekadi XX veka	-	-	-	19	-	-	-	-	-	-	19
PM8. Sprečavanje i suzbijanje hroničnih masovnih poremećaja zdravlja savremenim domeni	-	-	-	-	-	-	7	11	8	3	29
PM9. Socio - ekološki modeli zdravlja u teoriji i praktici	-	-	-	-	12	7	-	-	-	16	35
PM10. Zdravstveno vaspitanje i socijalna medicina	-	15	-	-	-	-	-	-	-	-	15
PM11. Higijena	-	30	-	-	-	-	-	-	-	-	30
PM12. Epidemiologija i mikrobiologija	-	28	-	-	-	-	-	-	-	-	28
PM13. Savremeni ekološko epidemiološki pristup u rešavanju prirodnih žarišnih infekcija	-	-	-	3	2	-	-	-	-	-	5
PM14. Kontrola kvaliteta izvođenja imunizacije	-	-	4	1	-	-	-	-	-	-	5
PM15. Lyme 20 godina kasnije	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-	11
PM16. Mikrobi i ljudi	-	-	-	9	7	11	6	15	14	7	69
<b>UKUPNO PM</b>	<b>0</b>	<b>96</b>	<b>36</b>	<b>34</b>	<b>22</b>	<b>26</b>	<b>14</b>	<b>32</b>	<b>35</b>	<b>44</b>	<b>339</b>
POSEBNE SESIJE											
PS1. Naučno-istraživački projekti	-	-	-	-	-	4	-	1	1	2	8
PS2. Nacionalni i lokalni ekološki planovi /	-	-	-	-	-	-	-	-	2	6	8
PS3. Naučni podmladak	-	-	-	-	-	12	-	19	26	31	88
<b>UKUPNO PS</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>16</b>	<b>0</b>	<b>20</b>	<b>29</b>	<b>39</b>	<b>104</b>
<b>UKUPNO RADOVA (EI+PM+PS)</b>	<b>10</b>	<b>219</b>	<b>146</b>	<b>104</b>	<b>107</b>	<b>108</b>	<b>68</b>	<b>168</b>	<b>167</b>	<b>184</b>	<b>1281</b>

**Tabela 2 Broj objavljenih radova po skupovima i sekcijama sa naučno - stručnog skupa sa međunarodnim učešćem o prirodnim vrednostima i zaštiti životne sredine "Ekološka istina" (2003-2009)**

SEKCIJA / SESSION	NAUČNO-STRUČNI SKUP SA MEĐUNARODNIM UČEŠĆEM O PRIRODΝM VREDNOSTIMA I ZAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE "EKOLOŠKA ISTINA"							
	SCIENTIFIC AND PROFESSIONAL CONFERENCE ON NATURAL RESOURCES AND ENVIRONMENTAL PROTECTION "ECOLOGICAL TRUTH"							
	Redni broj skupa / No. conference							
	XI	XII	XIII	XIV	XV	XVI	XVII	Σ
EI1. Plenarno predavanje / Plenary lectures	4	2	1	1	1	1	5	15
EI2. Zaštita i očuvanje prirodnih vrednosti / EI1. Protection and preservation of natural resources	23	16	14	14	14	17	18	116
EI3. Tehnologije, reciklaža otpada i stanje životne sredine / Technologies, wastes recycling and the environment	22	22	31	28	18	31	-	152
EI4. Tehnološki aspekti - prirodne vrednosti i njihova zaštita/ Technological aspects - natural values and their protection	-	-	-	-	-	-	20	20
EI5. Ishrana i zdravlje / Nutrition and health	5	5	13	3	5	6	10	47
EI6. Poljoprivreda / Agriculture	3	14	11	13	14	12	-	67
EI7. Urbana ekologija / Urban ecology	20	15	13	11	14	8	-	81
EI8. Zaštita vazduha/ Air protection	-	-	-	-	-	-	13	13
EI9. Vodosnabdevanje i zaštita voda / Water supply and protection	10	10	19	9	7	7	7	69
EI10. Zaštita zemljišta/ Land protection	-	-	-	-	-	-	6	6
EI11. Energetska efikasnost / Energy efficiency	-	-	-	-	-	3	-	3
EI12. Upravljanje otpadom i recikliranje sekundarnih sirovina / Waste management and secondary materials recycling	-	-	-	-	12	12	-	24
EI13. Ekološki menadžment (pravo, ekonomija i standardizacija) / Ecological management (Law, economy, standardization)	5	7	8	9	9	5	-	43
EI14. Ekološka etika, ekološko vaspitanje, NVO i životna sredina / Ecological ethics, ecological education, NGO and the environment	8	9	10	6	13	5	-	51
EI15. Lokalna samouprava i zaštita životne sredine / Municipality and environmental protection	-	-	-	-	-	2	26	28
EI16. Održivi razvoj / Sustainable development	-	-	-	-	12	7	-	19
EI17. Održivi turizam / Sustainable tourism	5	4	6	16	-	-	-	31
EI18. Okrugli sto / Round table	-	-	-	3	3	3	-	9
<b>UKUPNO / TOTAL EI</b>	<b>105</b>	<b>104</b>	<b>126</b>	<b>113</b>	<b>122</b>	<b>119</b>	<b>105</b>	<b>794</b>
<b>DANI PREVENTIVNE MEDICINE TIMOČKE KRAJINE DAYS OF PREVENTIVE MEDICINE OF THE TIMOK REGION</b>								
SEKCIJA / SESSION	Redni broj skupa / No. conference							
	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	Σ
PM1. Socio-ekološki model zdravlja u teoriji i praksi / Socio-ecological health model in theory and practice	6	2	12	-	6	12	-	93
PM2. Sprečavanje i suzbijanje masovnih poremećaja zdravlja-savremeni domeni / Prevention and eradication of massive health disorders - the latest developments	3	15		-	5		-	
PM3. Mikrobi i ljudi (preplitanje makro i mikro sredine u svim oblastima života) / Microbes and people (interweaving of macro and micro environment in all spheres of life)	5	-	-	-	-		-	
PM4. Demografski procesi / Demographic processes	14	4	9	-	-		-	
<b>UKUPNO / TOTAL PM</b>	<b>28</b>	<b>21</b>	<b>21</b>	<b>0</b>	<b>11</b>	<b>12</b>	<b>0</b>	<b>93</b>
<b>POSEBNE SESIJE / SPECIAL SESSIONS</b>								
PS1. Naučno-istraživački projekti / Scientific and research projects	-	3	3	2	-	-	-	16
PS2. Nacionalni i lokalni ekološki planovi / National and local ecological action plans	6	2			-	-	-	
PS3. Naučni podmladak / Scientific youth	16	23	-	-	4	5	12	
<b>UKUPNO / TOTAL PS</b>	<b>22</b>	<b>28</b>	<b>3</b>	<b>2</b>	<b>4</b>	<b>5</b>	<b>12</b>	<b>76</b>
<b>UKUPNO RADOVA / TOTAL PAPERS</b>	<b>155</b>	<b>153</b>	<b>150</b>	<b>115</b>	<b>137</b>	<b>136</b>	<b>117</b>	<b>963</b>

**Tabela 3 Broj objavljenih radova po skupovima i sekcijama sa međunarodnog naučno - stručnog skupa "Ecological truth" (2010-2017)**

SESSION	INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PROFESSIONAL MEETING "ECOLOGICAL TRUTH"								
	No. conference								
	XVIII	XIX	XX	XXI	XXII	XXIII	XXIV	XXV	$\Sigma$
EI1. Plenary lectures	-	2	2	1	1	4	4	5	19
EI2. Protection and preservation of natural resources	10	10	18	10	7	8	7	5	75
EI3. Technologies, wastes recycling and the environment	26	26	24	29	30	47	40	31	253
EI4. Energy efficiency, environment and climate	6	6	1	5	7	7	8	-	40
EI5. Soil and water conservation engineering	10	-	10	13	4	-	19	8	64
EI6. Agriculture: agribusiness, agroengineering and organic food production	5	5	2	-	5	7	8	-	32
EI7. Nutrition and health	4	-	1	4	-	-	5	8	22
EI8. Urban ecology	5	12	15	6	5	13	-	-	56
EI9. Water supply and protection	3	9	-	-	6	4	-	6	28
EI10. Ecological management (Law, economy, standardization)	3	6	5	13	13	6	17	7	70
EI11. Ecological ethics and ecological education	3	7	3	4	4	6	14	-	41
EI12. Environmental impact assessment	4	1	1	9	5	-	-	19	39
EI13. Eco tourism and sustainable development	3	4	4	3	3	7	-	7	31
EI14. Preventive medicine and ecology	5	14	4	7	6	7	6	-	49
<b>TOTAL EI</b>	<b>87</b>	<b>102</b>	<b>90</b>	<b>104</b>	<b>96</b>	<b>116</b>	<b>128</b>	<b>96</b>	<b>819</b>
<b>SPECIAL SESSIONS</b>									
PS1. Students' papers	1	6	9	4	-	-	-	-	20
<b>TOTAL PS</b>	<b>1</b>	<b>6</b>	<b>9</b>	<b>4</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>20</b>
<b>TOTAL PAPERS (EI+PS)</b>	<b>88</b>	<b>108</b>	<b>99</b>	<b>108</b>	<b>96</b>	<b>116</b>	<b>128</b>	<b>96</b>	<b>839</b>

**Tabela 4 Organizatori i koorganizatori naučno - stručnog skupa "Naša ekološka istina" (1993-2002)**

ORGANIZATOR	NAŠA EKOLOŠKA ISTINA									
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
Univerzitet u Beogradu, Tehnički fakultet u Boru			X	X	X	X	X	X	X	X
Zavod za zaštitu zdravlja "Timok" Zaječar	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Društvo mladih istraživača Bor		X	X	X	X	X	X	X	X	X
Institut za bakar Bor		X							X	
Rudarsko - topioničarski basen Bor		X	X							
Zdravstveni centar Bor		X	X							
Ministarstvo za životnu sredinu i razvoj SRJ		X								
Ministarstvo zaštite životne sredine RS		X								
SO Negotin						X				
Centar za poljoprivredna istraživanja Zaječar						X	X	X	X	X
Ekološki pokret "Dubašnica "						X				

**Tabela 5 Organizatori i koorganizatori naučno - stručnog skupa sa međunarodnim učešćem o prirodnim vrednostima i zaštiti životne sredine "Ekološka istina" (2003-2009)**

ORGANIZATOR / ORGANIZER	NAUČNO-STRUČNI SKUP SA MEĐUNARODNIM UČEŠĆEM O PRIRODNIM VREDNOSTIMA I ZAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE "EKOLOŠKA ISTINA" SCIENTIFIC AND PROFESSIONAL CONFERENCE ON NATURAL RESOURCES AND ENVIRONMENTAL PROTECTION "ECOLOGICAL TRUTH"							
	XI	XII	XIII	XIV	XV	XVI	XVII	
	EkoIst'03	EkoIst'04	EkoIst'05	EkoIst'06	EkoIst'07	EkoIst'08	EkoIst'09	
Univerzitet u Beogradu, Tehnički fakultet u Boru	X	X	X	X	X	X	X	
Zavod za zaštitu zdravlja "Timok" Zaječar	X	X	X	X	X	X	X	
Društvo mladih istraživača Bor	X	X	X	X	X	X	X	
Institut za bakar Bor								
Centar za poljoprivredna istraživanja Zaječar	X	X	X	X	X	X	X	
Rudarsko - topioničarski basen Bor								
Zdravstveni centar Bor								
Ministarstvo za životnu sredinu i razvoj SRJ								
Ministarstvo zaštite životne sredine RS								
SO Negotin								
Ekološki pokret "Dubašnica "								
Univerzitet u Nišu, Fakultet zaštite na radu Niš					X	X		

**Tabela 6 Organizatori i koorganizatori međunarodnog naučno - stručnog skupa "Ecological truth" (2010-2017)**

ORGANIZER	INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PROFESSIONAL MEETING "ECOLOGICAL TRUTH"							
	XVIII	XIX	XX	XXI	XXII	XXIII	XXIV	XXV
	Eco-Ist'10	Eco-Ist'11	Eco-Ist'12	Eco-Ist'13	Eco-Ist'14	Eco-Ist'15	Eco-Ist'16	Eco-Ist'17
University of Belgrade, Technical Faculty in Bor	X	X	X	X	X	X	X	X
Institute for Public Health - Zajecar		X	X					
Society of Young Researchers Bor	X	X	X	X	X	X	X	X
Institute of Mining and Metallurgy - Bor		X	X	X	X			X
Institute for Nature Conservation of Serbia - Belgrade			X	X		X	X	X
Bor Administrative District - Bor		X						
Community of Bor		X						
Touristic Organization "Bor" - Bor		X						
Students Alliance Bor - Bor		X	X		X			
West Backa Administrative District - Sombor	X							
Institute for Public Health Sombor	X							
"Vojvodina forests" Property of Sombor	X							
Regional Chamber of Commerce - Novi Sad	X							
Agriculture Professional Service - Sombor	X							
Community of Apatin	X							
Town Sombor	X							
RTB BOR Group					X			
Freeport-McMoRan Copper & Gold Inc.					X			
Rakita Exploration Bor					X			
Geoint Group Beograd					X			
British-Serbian Chamber of Commerce					X			
University of Montenegro, Faculty of Metallurgy and Technology Podgorica, Montenegro						X		
University of Zagreb, Faculty of Metallurgy Sisak, Croatia						X	X	X
University Christian "Dimitrie Cantemir", Faculty of Management in Tourism and Commerce Timisoara, Romania						X	X	X
University in Banja Luka, Faculty of Technology, Banja Luka, RS, B&H							X	
University of Pristina, Faculty of Technical Science, Kosovska Mitrovica, Serbia						X	X	X

**Tabela 7 Mesta održavanja, predsednici naučnih i organizacionih odbora**

<b>Skup</b>	<b>Mesto održavanja</b>	<b>Predsednik Naučnog odbora</b>	<b>Predsednik Organizacionog odbora</b>
I	Zaječar		Petar Paunović
II	Borsko jezero	Dr Rade Kojdić	Toplica Marjanović
III	Borsko jezero	Dr Petar Paunović	Zvonimir Milijić
IV	Kladovo	Prof. dr Nedeljko Magdalinović	Ljubiša Đorđević
V	Donji Milanovac	Prof. dr Berislav Ristić	Toplica Marjanović
VI	Negotin	Prof. dr Stevan Stanković	Srđan Marković
VII	Zaječar	Prof. dr Stevan Stanković	Dušan Pejčić
VIII	Soko Banja	Prof. dr Stevan Stanković	Nadežda Nikolić
IX	Donji Milanovac	Prof. dr Zvonimir Stanković	Predrag Marušić
X	Donji Milanovac	Prof. dr Stevan Stanković	Predrag Marušić
XI	Donji Milanovac	Prof. dr Stevan Stanković	Doc. dr Radoje Pantović
XII	Borsko jezero	Prof. dr Stevan Stanković	Prof. dr Zoran Marković
XIII	Borsko jezero	Prof. dr Stevan Stanković	Prof. dr Zoran Marković
XIV	Soko Banja	Prof. dr Stevan Stanković	Prof. dr Milan Trumić
XV	Soko Banja	Prof. dr Stevan Stanković	Prof. dr Milan Trumić
XVI	Soko Banja	Prof. dr Stevan Stanković	Prof. dr Milan Trumić
XVII	Kladovo	Prof. dr Stevan Stanković	Prof. dr Zvonimir Stanković
XVIII	Banja Junaković, Apatin	Prof. dr Zoran Marković	Prof. dr Zoran Marković
XIX	Bor	Prof. dr Zoran Marković	Prof. dr Zoran Marković
XX	Zaječar	Prof. dr Milan Antonijević	Prof. dr Zoran Marković
XXI	Borsko jezero	Prof. dr Radoje Pantović	Prof. dr Radoje Pantović
XXII	Borsko jezero	Prof. dr Milan Antonijević	Prof. dr Radoje Pantović
XXIII	Kopaonik	Prof. dr Milan Antonijević	Prof. dr Radoje Pantović
XXIV	Vrnjačka Banja	Prof. dr Dragana Zivković	Prof. dr Radoje Pantović
XXV	Vrnjačka Banja	Prof. dr Zoran Marković	Prof. dr Radoje Pantović

**Tabela 8 Broj autora i publikacije radova**

<b>Skup</b>	<b>Broj autora i koautora</b>	<b>Publikovanje radova</b>		
		<b>Publikacija</b>	<b>Broj strana</b>	<b>Format</b>
I	20	Časopis "Razvatak"	20	
II	410	Zbornik izvoda	300	B5
III	260	Zbornik radova	678	B5
IV	250	Zbornik radova	510	B5
V	230	Zbornik radova	572	B5
VI	200	Zbornik radova	492	B5
VII	100	Zbornik radova	346	B5
VIII	260	Zbornik radova	728+216	B5
IX	240	Zbornik radova	680	A4
X	300	Zbornik radova	662	A4
XI	314	Zbornik radova / Proceedings	560	A4
XII	291	Zbornik radova / Proceedings	672	B5
XIII	261	Zbornik radova / Proceedings	718	B5
XIV	210	Zbornik radova / Proceedings	619	B5
XV	267	Zbornik radova / Proceedings	746	B5
XVI	272	Zbornik radova / Proceedings	664	B5
XVII	252	Zbornik radova / Proceedings	452	B5
XVIII	213	Proceedings	539	B5
XIX	240	Proceedings	687	B5
XX	245	Proceedings	649	B5
XXI	301	Proceedings	717	B5
XXII	267	Proceedings	649	B5
XXIII	356	Proceedings	797	B5
XXIV	386	Proceedings	882	B5
XXV	278	Proceedings	682	B5
<b>Σ</b>	<b>6423</b>		<b>15237</b>	

U prethodnom periodu, na ovih dvadesetpet naučno-stručnih skupova, uključujući i Dane preventivne medicine, saopšteno je 2915 rada u 30 različitih sekcija. U sekciji "Naučni podmladak" saopšteno je 168 radova što čini ukupno 3083 rada. Odštampano je dvadesetpet knjiga Zbomika radova (22 formata B5 i 3 formata A4) na ukupno 15237 strana. U radu skupova učestvovalo je preko 6423 autora i koautora radova i veliki broj zvanica, gostiju, zainteresovanih pojedinaca i novinara.

"Ekološka istina" organizovana je u 7 gradova Timočke krajine i u 3 grada izvan Timočke Krajine. Organizaciju je vodilo 12 predsednika organizacionog odbora, a o naučnim i stručnim vrednostima skupa brinuli su naučni odbori kojima je predsedavalo 10 istaknutih naučnih radnika.

## ZAKLJUČAK

"Ekološka istina" je jedina konferencija na ovom području, a i šire, koja poslednjih dvadeset godina okupila sve generacije, počev od učenika i studenata pa do profesora i stranih naučno-istraživačkih radnika.

Veliki broj stručnjaka je doprineo uspehu "Ekološke istine" iz Zavoda i iz mnogih drugih instituta i fakulteta, Zavoda za zdravstvenu zaštitu u Srbiji i drugih organizacija, kao što je "Društvo mladih istraživača". Društvo mladih istraživača Bor je jedan od stalnih suorganizatora naučno-stručnog skupa Ekološka istina od prvog skupa daleke 1993. godine. Otada, suorganizatori su se menjali i među velikim brojem novih suorganizatora Društvo mladih istraživača Bor je jedini tradicionalni suorganizator.

Poseban doprinos je dala i Vojno-medicinska Akademija u Beogradu sa svojim profesorima Mirčetom Obradovićem i Špirom Radulovićem, prof. Stevan Stanković sa Geografskog fakulteta kao višegodišnji predsednik naučnog odbora, pokojni prof. Zoran S. Marković sa Tehničkog fakulteta u Boru i dr.

Pored naučno-stručnog rada posebna pažnja bila je posvećena pratećim aktivnostima. Cilj mnogobrojnih izleta bio je upoznavanja kulture i prirodne baštine istočne Srbije, a kasnije Apatina, Kopaonika, Goča i Vrnjačke Banje. Učesnici skupa imali su priliku da upoznaju lepote Lazarevog kanjona i Zlotske pećine, Đerdapske klisure, Borskog jezera, kanjona Moravice i termomineralnih izvora Sokobanje. Vozeći se brodom, upoznali su se sa vrednostima Dunava i kulturnog blaga Kladova, Apatina. Posetili su prvo urbano naselje u Evropi, "Lepenski vir", obišli Rajačke pimnice, Sokograd, kafić Jama, Vidikovac, RTB Bor, zatim muzeje u Negotinu i Zaječaru, rodnu kuću Stevana Mokranjca i druge mnoge kulturne znamenitosti.

Na kraju možemo reći da je "(naša) Ekološku istinu" imala veliku snagu. Njeni snagi se ogleda u tome da je uspešno nastavila da živi i da se svake godine održava u XXI veku.

## ZAHVALNICA

*Autori se najljubaznije zahvaljuju Profesoru Danku Nikoliću na stručnoj pomoći oko prevođenja teksta i Toplici Marjanoviću na statističkoj obradi rezultata u prvih deset godina Ekološke istine.*

## LITERATURA

- [1] P. Paunovic, Book of the Institute, ideas, achievements, experiences, possibilities, Institute for Health Protection, Timok, Zajecar (2006).
- [2] E. Häckel, Natürliche schöpfungsgeschichte, G. Reimer, Berlin (1868).
- [3] R.E. Park, E.W. Burgess, Introduction to the Science of Sociology, University of Chicago Press, Chicago (1921).

- [4] S. Stankovic, The framework of life - the principles of ecology, Nolit, Belgrade (1933).
- [5] Bulletin of the Moravian Banovina Chamber of Commerce, 3, (1939).
- [6] A. Djordjevic, The Letopis Bor Parrohi and the Church, Bor (2007).
- [7] P. Paunovic, Ecological Meeting, The Lexicon of the health culture of Timocke Krajina, Available on the following link: <http://leksikon.zavodzajecar.rs/index.php/e/108-2016112302>, Accessed on: 04 April 2018.
- [8] R. Stanojlovic, J. Sokolovic, Technologies and Sustainable Development, University of Belgrade, Technical Faculty in Bor, Bor (2016).
- [9] M. Lazarevic, Lies, more toxic than uranium, Timok, Zajecar (1996).
- [10] Proceedings from the conference "Ecological Truth" from 1993 to 2017.